

Autoritarni odgojni stil roditelja kao prediktor školskog neuspjeha

Smiljana Zrilić
Sveučilište u Zadru
Stručni odjel za izobrazbu učitelja i odgojitelja predškolske djece

Sažetak

Raznolike i mnogostrane implikacije školskog neuspjeha djece razvijenih *intelektualnih sposobnosti* sve više su tema brojnih znanstvenih istraživanja. Traga se za uzrocima njegova učestalog širenja na svim područjima djetetove osobnosti. Obrazovno područje i slaba ocjena samo su jedan od indikatora školskog neuspjeha. Promjene u ponašanju i raspoloženju, ali i tjelesne manifestacije i psihosomatske bolesti (poput glavobolje, mučnine, trbušnih problema te problemi s kožom) pokazatelji su neuspjeha na socijalnom i emocionalnom području djetetove osobnosti.

Neuspjeh je rezultat suodnosa između različitih faktora i njihova dinamičkog prožimanja te je vrlo teško u potpunosti rasvijetliti sve uzročno-posljedične veze i odnose koji mogu rezultirati školskim neuspjehom. Polazeći od višestrukih uzroka, u ovom je istraživanju pozornost usmjerena na roditeljski odgojni stil i njegovu predikciju školskome neuspjehu. Kako se početak adolescencije veže uz pomanjkanje interesa za školu, uzorak ispitanika su učenici osmih razreda.

Pokazalo se da autoritarni odgojni stil roditelja ima za posljedicu izraženu školsku fobiju i teškoće u socijalnim interakcijama s vršnjacima, koje mogu biti razlog i slabijeg školskog postignuća. Nasuprot tome, demokratski stil odgoja je u pozitivnoj korelaciji sa školskim postignućem.

Ključne riječi: adolescencija, školski neuspjeh, emocionalne teškoće, socijalna prilagodba, obiteljsko ozračje, autoritarni roditelji, demokratski odgojni stil roditelja

Summary

AUTHORITARIAN PARENTAL CHILD REARING STYLE AS THE PREDICTOR OF SCHOOL UNDERACHIEVEMENT

Smiljana Zrilić
University of Zadar, Croatia
Department for education of primary school and kindergarten teachers

Varied and diverse implications of school underachievement of children with well developed *intellectual abilities* are becoming the frequent topic of numerous scientific studies. The purpose is to find the causes of its frequent spreading in all areas of the child's personality. Educational field and low grades are only one of the indicators of school underachievement. Changes in behaviour and mood, as well as somatic manifestations and psychosomatic illnesses (such as headache, sickness, gastrointestinal problems and skin problems) indicate failure in the social and emotional field of child's personality.

Underachievement is the result of mutual relations among different factors and their dynamic saturation, and therefore it is very hard to completely elucidate all causal relationships which can result in school underachievement. Taking the multiple causes as the starting point, this study concentrates on the parental child rearing

style and its predictive value for the school underachievement. As the beginning of adolescence is associated with the lack of interest for school, the sample in this study are the 8th grade pupils.

It has been shown that the authoritarian parental child rearing style results in pronounced school fobia and difficulties in social relations with peers, which could be the cause of school underachievement. On the contrary, the democratic rearing style is positively correlated with school achievement.

Key words: adolescence, underachievement, emotional difficulties, social adjustment, family environment, authoritarian parents, democratic parental child rearing style

Uvod

Najčešći indikator školskog neuspjeha su **loše ocjene** u školi. Ocjena je odraz sposobnosti, motivacije i znanja učenika, ali utječe i na njegov status u vršnjačkim skupinama, naklonost učitelja, zadovoljstvo roditelja, osobno zadovoljstvo. Neuspjeh se može manifestirati u **socijalnoj sferi**, a rezultira slabom prilagodbom, izoliranošću od vršnjaka, iskazivanjem agresivnosti prema drugim učenicima te teškoćama koje nastaju na **emocionalnom polju**: strah od nastavnika, strah od ispitivanja, školskih prijatelja, općenito strah od škole, u literaturi poznat kao školska fobija. Školski neuspjeh kod nekih učenika prepoznatljiv je i na tjelesnim promjenama (često imaju glavobolje, boli ih želudac, brzo se zacrvene, a kad se jako uzrujaju, čak i zamuckuju).

Korelati školskog neuspjeha

U dosadašnjim istraživanjima uočen je cijeli niz pokazatelja koji su u pozitivnoj korelaciji sa školskim neuspjehom učenika rane adolescentne dobi.

Inteligencija se vrlo često povezuje sa sposobnostima za učenje. Visoki stupanj inteligencije jedan je od preduvjeta uspješnosti, ali nije garancija. Za uspjeh u školi bitne su i neke **konativne osobine** (volja, upornost i marljivost), **afektivne osobine** (emocionalna inteligencija, empatija) te **motivacija**. Grgin (1999) naglašava i važnost **verbalnih sposobnosti** za školsko postignuće. Na ispitima redovito bolje ocjene dobivaju učenici koji imaju bogatiji rječnik i jezično znaju oblikovati naučene sadržaje.

Sazrijevanje prati emocionalno udaljevanje od roditelja, povećanje nezavisnosti i jačanje **utjecaja vršnjačkih skupina**. Adolescenti teže za vlastitim

identitetom i sami biraju prijatelje. Interes za školu slabi, a pravila ponašanja nameću prijatelji.

Razloge neuspjeha možemo tražiti i u čimbenicima vezanim za školu: **školsko i razredno ozračje, nezastupljenost stručnih službi u školi** (podaci Ministarstva RH za šk. god. 2003/04. govore da u 61% osnovnih škola radi pedagog, u 24% defektolog, u 18% psiholog i u 0,8% socijalni radnik, dok 15% osnovnih škola nema ni jednog stručnog suradnika), **preopširni programi, nastavnikov stil poučavanja**.

Jedan od zadanih ciljeva definiran programom suvremene škole je otklanjanje teškoća u **suradnji s roditeljima**. Suradnja roditelja i škole pokazuje se bitnim čimbenikom na različitim planovima djetetova funkcioniranja, no ona je i učiteljima jedan od pokazatelja o ponašanju nekih roditelja prema njihovoj djeci (Zloković, 2000).

Odgojni stil roditelja kao uzrok školskog neuspjeha

Poremećaj učenikova ponašanja i učenja vrlo često je posljedica poremećaja u odnosima unutar obitelji, slabe interakcije među članovima obitelji ili neprimjerenih i hladnih postupaka roditelja. Kako će se djeca odnositi prema školi, prema svojim obvezama, nastavniku, kako će se adaptirati u socijalnoj sredini, kako će se odnositi prema vršnjacima, te kako će se razvijati njegove emocije, sve to ovisi o **roditeljskom stilu odgoja**.

Američki psiholozi Galambos, Barker i Almeida (2003) u longitudinalnoj studiji u kojoj je bilo obuhvaćeno 109 obitelji pratili su ponašanje djece od 12. do 16. godine, te djelovanje odgojnih postupaka roditelja na probleme u ponašanju. Definirali su 3 dimenzije roditeljskog ponašanja: visoka tolerancija roditelja i popustljivost, stroga kontrola bez ljubavi i stvaranje negativnog ozra-